

قیاس و مجادله، دو دلیل عداوت/ هشداردهنده‌ترین آیه در قرآن

آیت الله قرهی در تفسیر قرآن خود گفت: آیه ۶۴ سوره اسراء، هشداردهنده‌ترین آیه در قرآن است.

آیت الله قرهی در تفسیر قرآن خود گفت: آیه ۶۴ سوره اسراء، هشداردهنده‌ترین آیه در قرآن است.

به گزارش خبرگزاری مهر، یکی از جلسات اخیر تفسیر قرآن آیت الله قرهی برای علاقه مندان در پی می آید.

«أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ

فَأَرْثُهُمَا الشَّيْطَانُ عَنْهَا فَأُخْرِجَهُمَا مِمَّا كَانَا فِيهِ وَ قُلْنَا اهْبِطُوا بَعْضُكُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ وَ لَكُمْ فِي الْأَرْضِ مُسْتَقَرٌّ وَ مَتَاعٌ إِلَى حِينٍ» [۱]

اصل عداوت و دشمنی، از طرف شیطان است

علت عداوت در زمین، حبّ به دنیا، تصوّر کردن دائمی دنیا و توجّه نداشتن به «متاعّی» است. لذا انسان تصوّر می‌کند دنیا همیشگی است و به واسطه همین جلوات دنیا، ابلیس هم عداوت بین انسان‌ها را قرار می‌دهد؛ یعنی تفرقه‌ای به وجود می‌آید که پروردگار عالم عبادت نشود و بندگی خدا ترک شود. ۱

عداوتی که بیان می‌فرمایند: «قُلْنَا اهْبِطُوا بَعْضُكُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ»، این عداوت و دشمنی انسان‌ها با هم، اولاً برای این است که انسان باور ندارد به این که از این دنیا می‌رود و دائم در این دنیا نیست و باور به این ندارد که این «متاعّی» است و در این دنیا استقرار ابدی نیست، استقرار سفری است، بعد هم ابلیس این عداوت را به واسطه جلوات دنیا به وجود می‌آورد. معمول هم همین است کسی که جاودانه بودن این دنیا را برای رسیدن به دنیا و تعالی در دنیا تصوّر کرد، این‌طور است که می‌خواهد دیگران را از بین ببرد و این جلوات را «الْوَسْوَاسَ الْخَتَّاسَ» [۲]، «الَّذِي يُوسُّوسُ فِي صُدُورِ النَّاسِ» [۳] به وجود می‌آورد و این که بندگی خدا نشود.

بیان کردیم آیا واقعاً بحث عداوت‌ها که در این دنیا تبیین می‌شود، عداوت اخروی هم همین حالت بوده؛ یعنی آیا در بهشت هم عداوت بوده است؟ «فَأَرْثُهُمَا» اولاً در اصل این که شیطان عداوت است، هیچ شکی نیست، اما این که آیا در آنجا بوده، بحث دیگری است.

در سوره اسراء، پروردگار عالم بالصراحه بیان می‌فرمایند: «وَ قُلْ لِعِبَادِي يَقُولُوا الَّتِي هِيَ أَحْسَنُ» [۴] به پیامبر عظیم‌الشأن خطاب می‌کنند: بگو به بندگانم که همیشه سخن بهتر را بر زبان جاری کنند و بهترین سخن را بگویند. «إِنَّ الشَّيْطَانَ يَنْزِعُ بَيْنَهُمْ» چون شیطان بین شما به واسطه کلمه زشت، دشمنی درست می‌کند.

پروردگار عالم در این آیه، یکی از راه‌های عداوت و یکی هم اصل عداوت از ناحیه شیطان را بیان کردند. «إِنَّ الشَّيْطَانَ يَنْزِعُ بَيْنَهُمْ» کار شیطان این است که به واسطه یک کلمه زشت، بسیار میان آن‌ها دشمنی و فساد راه می‌اندازد. چرا این‌گونه است؟

پروردگار عالم می‌فرماید: بدانید اصلاً شیطان دشمن شماست «إِنَّ الشَّيْطَانَ كَانَ لِلْإِنْسَانِ عَدُوًّا مُبِينًا». تمام دشمنی به واسطه شیطان است. «عَدُوًّا مُبِينًا» دشمن آشکار است.

پس ۱- دشمنی بین انسان‌ها به واسطه ظواهر دنیا است، ۲- دشمنی انسان‌ها برای دور شدن از بندگی خدا است. ۳- اصل عداوت و دشمنی و نزاع بین انسان‌ها و این که با هم بد می‌شوند، از طرف شیطان است. حالا انواع دارد چون «الْوَسْوَاسَ الْخَتَّاسَ»، «الَّذِي يُوسُّوسُ فِي صُدُورِ النَّاسِ». یکی همین لسان است، مشاجره‌ها، حرف‌های زشت و رکیک، همه این‌ها عامل نزاع، عداوت و دشمنی است.

بیان می‌کنند: «وَ قُلْ لِعِبَادِي يَقُولُوا الَّتِي هِيَ أَحْسَنُ إِنَّ الشَّيْطَانَ يَنْزِعُ بَيْنَهُمْ إِنَّ الشَّيْطَانَ كَانَ لِلْإِنْسَانِ عَدُوًّا مُبِينًا». «لِلْإِنْسَانِ» یعنی شیطان با انسان عداوت همیشگی است. لام، لام تعلیقیه است یعنی همیشه این حال را دارد. البته در آیه ۶۵ همین سوره اسراء، بیان می‌فرماید که واقعاً از ناحیه شیطان تسلط نیست، شیطان فقط دشمنی راه می‌اندازد و ما را گرفتار می‌کند.

از آیه ۶۱ سوره اسراء دقت بفرمایید، خطاب می شود: «وَإِذْ قُلْنَا لِلْمَلَائِكَةِ اسْجُدُوا لِآدَمَ فَسَجَدُوا إِلَّا إِبْلِيسَ» [۵] وقتی خطاب کردیم به ملائکه سجده کنند، همه سجده کردند الا ابلیس. «قَالَ أَسْجُدُ لِمَنْ خَلَقْتَ طِينًا» گفت: من سر طاعت فرود بیاورم و سجده کنم به آن کسی که از خاک آفریدی؟! «خَلَقْتَ طِينًا».

دقت کنید، یکی از مطالب عداوت، اولاً قیاس است. این که کسی خودش را با دیگری مقایسه کند، دشمنی و عداوت می آورد. دوّم مجادله است، شیطان گفت: «أَسْجُدُ لِمَنْ خَلَقْتَ طِينًا» که در آیه شریفه دیگری، آن شیطان ملعون به محضر ذوالجلال و الاکرام عرضه می دارد: «خَلَقْتَنِي مِنْ نَارٍ وَخَلَقْتَهُ مِنْ طِينٍ» [۶] من از آتش هستم و او از خاک است؛ یعنی آتش گرما و روشنایی دارد ولی او از خاک است؛ یعنی در مقام مجادله درآمد.

هشدار! هشدار! که پروردگار عالم فرمود در زمین می روید و این عداوت همیشه است «قُلْنَا اهْبِطُوا بَعْضُكُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ». در آیه بعد می فرماید: «قَالَ أَرَأَيْتَكَ هَذَا الَّذِي كَرَّمْتَ عَلَيَّ لَنُ أَخْرَجَنَّهُ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ لَأُحْتَنِكَنَّ ذُرِّيَّتَهُ» [۷]. در مقام مجادله با پروردگار عالم درآمد و عرضه داشت: خدایا! به من بگو آیا این آدم خاکی را بر من فضیلت دادی؟! عجب! گاهی این طور می شود، انسان به خدا هم اهانت و جسارت می کند. در دنیا هم همین طور می شود. در فتنه ۸۸ بعضی می گفتند: این را نگاه کن، این آدم قد کوتاه تازه به دوران رسیده و ... روستایی ها به او رأی می دهند و ... اصلاً چطور آقا این را تحویل می گیرد و به او احترام می گذارد؟! از این حرف ها می زدند که ما بالاتریم. حالا بگذریم او خراب کرد اما دارم در قالب کوچک تر عرض می کنم. پایین تر بیاییم، ما هم در دنیا همین هستیم.

شیطان در ابتدا گفت: «قَالَ أَسْجُدُ لِمَنْ خَلَقْتَ طِينًا» من سجده کنم به چیزی که خاک است؟! «قَالَ أَرَأَيْتَكَ هَذَا الَّذِي كَرَّمْتَ عَلَيَّ» او را نسبت به من گرامی داشتی و برتر از من قرار دادی؟ بعد می گوید: «لَنُ أَخْرَجَنَّهُ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ» اگر تا روز قیامت اجل و مرگ من را به تأخیر بیندازی و جانم را نگیری، من همه را به هلاکت می کشانم إلا قلیل «لَأُحْتَنِكَنَّ ذُرِّيَّتَهُ إِلَّا قَلِيلًا» همه فرزندان این آدم که باعث شد به من بگویی به خاک سجده کنم، به هلاکت می کشانم.

بعضی این طور هستند. ما هم در دنیا همین هستیم. این چه دارد؟ قیافه دارد؟ علم دارد؟ این طور قیاس می کنیم. عرض کردم دو مطلب هست که یکی قیاس است و بعداً درباره آن صحبت می کنیم. این جا هم قیاس کرد، گفت: «قَالَ أَسْجُدُ لِمَنْ خَلَقْتَ طِينًا». بعد خودش را برتر دانست.

خطر عظیم قیاس

خطر عظیم قیاس این است که وقتی کسی قیاس کند، خودبین و متکبر و خودبرترین می شود. اگر مقایسه کردی، خودت را برتر از دیگران می بینی. من چه کمتر از او داشتم؟! مقام رضا این طور نیست، انسان می گوید: هرچه خدا خواست.

لذا این قیاس، حسادت هم می آورد که این هم نکته بسیار مهمی است. وقتی انسان قیاس می کند، ای بسا حسادت هم پیش بیاورد. من این را دارم، او چه دارد و ... می نشیند و برای خودش دو دو تا، چهار تا می بافت و خراب می کند. حسادت هم می آورد. حسادت، عامل عداوت است. اس و اساس عداوت شیطان نسبت به انسان به واسطه حسادتش بود. برترینی، «أَبَى وَاسْتَكْبَرَ» [۸] خودش را برتر دید، حسادت کرد.

گفت: اگر به من اجازه بدهی و اجلم را به تأخیر بیندازی «لَنُ أَخْرَجَنَّهُ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ لَأُحْتَنِكَنَّ ذُرِّيَّتَهُ إِلَّا قَلِيلًا» من همه اولاد آدم را به هلاکت می رسانم، مهار می کنم و آن ها را از بین می برم. یعنی نمی گذارم بندگی تو را بکنند، مهارشان می کنم، وسوسه می کنم، دنیا و جلوات دنیا را برایشان می آورم، این همه نماز خواندی، چه شد؟! این همه اخلاق رفتی چه شد؟! و ...، دائم مطالب، هر کسی را هم یک طور، «وسواس الخناس الذی یوسوی فی صدور الناس» وسوسه می کند.

همه ما در خطر هستیم

می گوید: اگر به من اجازه دهی «لَنُ أَخْرَجَنَّهُ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ لَأُحْتَنِكَنَّ ذُرِّيَّتَهُ» همه ذریه او را مهار می کنم، یعنی به هلاکت می رسانم، دیگر تمام است «إِلَّا قَلِيلًا» که آن هم می دانید کیست، قرآن فرموده دیگر، «إِلَّا عِبَادَكَ مِنْهُمْ الْمُخْلِصِينَ» [۹] نه مخلصین؛ چون مخلصین هم «فی خطر عظیم». لذا خیلی عجیب است، می گوید: «إِلَّا قَلِيلًا».

همین‌جا در حاشیه یک نکته عرض کنم و به اصل بحث برگردیم. با همین «إِلَّا قَلِيلًا» من و شما باید مراقب باشیم، عزیز دلم! فکر نکنیم در امانیم. فکر نکنیم با دو رکعت نماز، با یک بحث، به یک درس، با تدریس، با درس خواندن، در امانیم، خیر، «إِلَّا قَلِيلًا»، همه ما در خطر هستیم. این که بیان فرمود: «الناس كلهم هالکون» همه مردم در هلاکتند «الا العابدون» مگر بندگان خدا، عبد. «و العابدون كلهم هالکون» و همه آن‌هایی که در حال عبادتند در هلاکتند، «الا العالمون» مگر آن‌هایی که اهل علم هستند. «و العالمون كلهم هالکون» عجب! همه اهل علم هم در هلاکتند «الا العاملون» مگر آن‌هایی که اهل عمل هستند. «العاملون كلهم هالکون» عجب! اهل عمل هم در هلاکتند؟! بله. «الا المخلصون». این که بگویی من این کار را کردم و اگر نمی‌کردم فلان و ...، این اخلاص نیست، تمام است. من نبودم، یکی دیگر. مگر خدای متعال بند به بنده قرهی است. ما فکر می‌کنیم بله، من بودم، درست شد و اگر نبودم، نمی‌شد. پروردگار عالم بسته به من نیست. من بسته به خدا هستم.

عرض کردیم در همین سوره بقره، آیه ۱۲۷ می‌فرماید: «وَ إِذْ يَرْفَعُ إِبْرَاهِيمُ الْقَوَاعِدَ مِنَ الْبَيْتِ وَ إِسْمَاعِيلُ رَبَّنَا تَقَبَّلْ مِنَّا» آن موقعی که ابراهیم خلیل و فرزندش، ابراهیم ذبیح، خلیل الله و ذبیح الله، دیوارهای خانه کعبه را بالا بردند و برافراشتند، گفتند: «ربنا تقبل منا» خدایا! از ما قبول کن. نگفتند: اگر ما نبودیم، این خانه‌ات درست نمی‌شد، قواعد بیت و دیوارهای خانه‌ات بالا نمی‌رفت، تازه متت می‌کشد، نه این که متت بگذارد.

پس فرمود: اهل عمل هم در هلاکت هستند، «الا المخلصین». «و المخلصین فی خطر عظیم» مخلصین هم در خطر عظیم هستند.

این‌جا هم همین را می‌گوید، می‌گوید: من همه را هلاکت می‌رسانم «لَأُحْتَبِكَنَّ ذَرْبَهُ إِلَّا قَلِيلًا».

جهنم، جزای پیرو شیطان

پروردگار عالم فرمود: «قَالَ أَذْهَبَ» [۱۰] باشد، برو، این برو یعنی به تو اجازه دادیم، برو ببینیم چه کار می‌کنی. «فَمَنْ تَبِعَكَ مِنْهُمْ» هر کدام از این آدم‌ها که پیرو تو شدند، «منهم»، چون شیطان ملعون، ابلیس داشت راجع به آدم صحبت می‌کرد که من بچه‌های او را فریب می‌دهم «لَأُحْتَبِكَنَّ ذَرْبَهُ إِلَّا قَلِيلًا»، پروردگار عالم هم فرمود: برو، «فَمَنْ تَبِعَكَ مِنْهُمْ» از همین آدم‌هایی که داری می‌گویی، هر کس از تو تبعیت کرد «فَإِنَّ جَهَنَّمَ جَزَاؤُكُمْ جَزَاءً مَوْفُورًا» پاداش همه شما، پس به تحقیق - فاء بر سر این آمده است. عرض کردیم فاء در ادبیات چند معنا می‌دهد، معنای پس می‌دهد و معنای تحقیق هم می‌دهد. معنایش این می‌شود که پس به تحقیقی محقق است جهنم، جزا و پاداش کارهای شماست و در آن‌جا کیفر خواهید شد «جَزَاءً مَوْفُورًا» همیشگی است.

این را باید به آن آقایی گفت که بیخودی مدام منبر می‌رود و می‌گوید: چه کسی گفته خدا دو تا موهابیت بیرون باشد، فلان می‌کند و ... آیه قرآن است که هر کس تبعیت از شیطان می‌کند، جهنم جزای اوست «فَإِنَّ جَهَنَّمَ جَزَاؤُكُمْ جَزَاءً مَوْفُورًا».

پس قرآن را ببوسیم و کنار بگذاریم؟ ما خودمان داریم به سمت گناه می‌رویم، آن وقت یکی هم می‌آید و ما را به سمت گناه هل می‌دهد. می‌گوید: آقا چه کسی گفته خدا ...، خدا رحیم است، خدایی که بناست چنین و ... آقا! این حرف‌های چرند چیست که بالای منبر می‌زنی. یک طلبه جوانی اخیراً این حرف‌ها را می‌زند و در شبکه‌های اجتماعی پر شده است. این آیات قرآن است. انسان قرآن را رها کند و حرف‌های چرند بشنود؟! فرمود: «فَمَنْ تَبِعَكَ مِنْهُمْ فَإِنَّ جَهَنَّمَ جَزَاؤُكُمْ جَزَاءً مَوْفُورًا».

هشداردهنده‌ترین آیه در قرآن

دقت کنید، این که ما در زمین مستقر می‌شویم، عدو داریم، در این آیه توضیح داده می‌شود. پروردگار عالم ادامه می‌دهد: «وَ اسْتَقرُّوا مِنْ اسْتَطَعْتُمْ مِنْهُمْ بِصَوْتِكُمْ وَ أَجْلِبْ عَلَيْهِمْ بِخَيْلِكَ وَ رَجْلِكَ وَ شَارِكْهُمْ فِي الْأَمْوَالِ وَ الْأَوْلَادِ وَ عِذْهُمُ وَ مَا يَعِدُهُمُ الشَّيْطَانُ إِلَّا غُرُورًا» [۱۱]. نام این آیه ۶۴ سوره اسراء، هشداردهنده‌ترین آیه در قرآن است.

پروردگار عالم می‌گوید: به همین ابلیس گفتم برو و با لشکر خودت «وَ اسْتَقرُّوا مِنْ اسْتَطَعْتُمْ مِنْهُمْ» آن‌هایی که بر آن‌ها استطاعت داری، بر آن‌ها احاطه کن. در اموالشان و اولادشان با آن‌ها شریک شده و به واسطه وعده‌های دروغ «وَ عِذْهُمُ» به آن‌ها وعده بده، بفریب و آن‌ها را مغرور کن.

پروردگار عالم دارد به من و شما گرا می‌دهد که بدانید چگونه شیطان می‌آید. شیطان از من اجازه خواست و من هم به او اجازه دادم اما می‌دانید به چه طریق بر شما وارد می‌شود: شیطان در اموال و اولادتان شریک می‌شود.

می‌گوید: این‌ها را به وعده‌های دروغین مغرور کن و در اموال و اولادشان شریک شو و فریب نخواهد بود مگر بر آن کسانی که

وعده‌های شیطان را باور می‌کنند.

حالا این که در اموال و اولاد شریک می‌شود، به چه معناست، کوتاه می‌گویم، چون بحثم این جا نیست. بحثم این است که عداوت در دنیا به واسطه شیطان، فریب دنیا و مغرور کردن به واسطه دنیا است و عاملش هم شیطان است و دشمنی برایمان به وجود می‌آید. در اموال، یعنی به واسطه پول، قدرت و دنیا. اولاد هم به واسطه فساد و فسق و فجور و یکی هم آقا زاده بازی درآوردن است. حبّ به فرزند. «الْمَالُ وَ الْبُتُونُ زِينَةُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا» [۱۲] مال و بنون زینت حیات دنیا است. لذا به واسطه حب به این اولاد، انسان دچار غرور شیطانی می‌شود.

به خدا پناه ببر، سلطه‌ای از ناحیه ابلیس بر تو نخواهد بود

اما خدا راه گذاشته و آن این که می‌فرماید: «إِنَّ عِبَادِي لَيْسَ لَكَ عَلَيْهِمْ سُلْطَانٌ وَ كَفَىٰ بَرِّكَ وَ كَيْلًا» [۱۳]. آیه قبل هشداردهنده‌ترین آیه برای ما بود و این آیه هم امید است. پروردگار عالم می‌فرماید: بدان برای بندگان من تسلطی از جانب تو نیست «إِنَّ عِبَادِي» هر که بنده من شد «لَيْسَ لَكَ عَلَيْهِمْ سُلْطَانٌ وَ كَفَىٰ بَرِّكَ وَ كَيْلًا» و کفایت می‌کند، کسی که به پروردگار عالم پناه ببرد، خدا را وکیل کند، تفویض امر به او کند «أَفَوْضُ أُمْرِي إِلَى اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ بَصِيرٌ بِالْعِبَادِ» [۱۴] واقعا خودش را به خدا بسپارد و هرچه خدا گفت، بپذیرد.

معنای «وَ كَفَىٰ بَرِّكَ وَ كَيْلًا» یعنی هرچه خدا گفت، شما بپذیری، خودت را در حصن حصین ببر. یک موقع شیطان نیاید فریب دهد من این جایش را نفهمیدم، انجام نمی‌دهم. این فریب شیطان است، مغرور کردن است، شیطان گرفتارت می‌کند. «وَ كَفَىٰ بَرِّكَ وَ كَيْلًا». پس بداند کسی که به خدا پناه ببرد و مطیع فرمان پروردگار عالم شود، سلطه‌ای از ناحیه ابلیس بر او نخواهد بود و ابلیس نمی‌تواند بر او مسلط شود.

پس این هم یک آیه که معلوم شد شیطان عدو است، آیه ۵۳ اسراء: «إِنَّ الشَّيْطَانَ كَانَ لِلْإِنْسَانِ عَدُوًّا مُّبِينًا». و در آیه ۶۱ هم که فرمود: «وَ إِذْ قُلْنَا لِلْمَلَائِكَةِ اسْجُدُوا لِآدَمَ فَسَجَدُوا إِلَّا إِبْلِيسَ قَالَ أَأَسْجُدُ لِمَنْ خَلَقْتُ طِينًا» که خودش را برتر دید. من، من، گاهی انسان باید بفهمد یک موقع گرفتار من من شود، بیچاره می‌شود.

اس و اساس در کار شیطان وسوسه است، نه عمل

یکی دیگر از آیات قرآن کریم و مجید الهی که می‌فرماید: عدو هست، آیه ۱۱۷، سوره طه است. می‌فرماید: «فَقُلْنَا يَا آدَمُ إِنَّ هَذَا عَدُوٌّ لَكَ» [۱۵] این شیطان دشمن توست «وَ لِرَّوْجِكَ فَلَا يُخْرِجُكَمَا مِنَ الْجَنَّةِ فَتَشْقَى» مواظب باشید یک موقع وسوسه او باعث نشود که شما از بهشت خارج شوید، پس به عداوت و بدبختی گرفتار می‌شوید. اگر بیرون بروید، گرفتار می‌شوید.

چقدر زیباست! «إِنَّ لَكَ أَلَّا تَجُوعَ فِيهَا وَ لَا تَعْرَى» [۱۶] در بهشت نه گرسنه می‌شوی، جوعی داری و نه عریان، همه چیز داری، این جا راحتی.

در این جا مفسرین نکته زیبایی را بیان کردند. معلوم می‌شود انسان در دنیا که می‌آید، چون فکر می‌کند ابدی است، دائم فکر این است که نکند پول کم بیاورد، به تعبیری نان کم بیاورد، خورد و خوراکش کم شود. مدام ذخیره می‌کند، برای روز مبادا، می‌گوید: برای یک موقعی که کم آمد، یک موقعی که نداشتیم، پیر می‌شویم، برای پیریمان، برای کوریمان، از این حرف‌ها می‌زنند. می‌ترسد که یک موقعی گرسنه بماند، یک موقعی تشنه بماند. به تعبیر خودمانی معنای «أَلَّا تَجُوعَ فِيهَا وَ لَا تَعْرَى» یعنی این جا همه چیز برایتان هست، ولی انسان در دنیا همیشه فکر می‌کند چیزی گیرش نمی‌آید، می‌دود برای گیرآوردن و آن وقت حریص می‌شود و بیشتر حرص می‌زند. معمولاً هم همین است. در عامیانه خودمان یک اصطلاحی داریم که می‌گوییم: از آن که نخورده بگیر، بده به خورده. مدام جوع و گرسنگی‌اش بیشتر می‌شود. طلب کردندش بیشتر می‌شود. عطش او به دنیا بیشتر می‌شود.

«وَ أَتُكِّلُ لَا تَظْمَوُا فِيهَا وَ لَا تَضْحَى» [۱۷] آن جا نه گرمای آفتابی است و نه تشنه می‌شوی. همه چیز خوب است.

«فَوَسَّوَسَ إِلَيْهِ الشَّيْطَانُ» [۱۸]. معلوم می‌شود که در عداوت، اس و اساس در کار شیطان وسوسه است، نه عمل. همان طور که در این دنیا هم همین را می‌فرماید: «وَسْوَاسُ الْخَنَاسِ الَّذِي يُوَسْوِسُ فِى صُدُورِ النَّاسِ مِنَ الْجَنَّةِ وَ النَّاسِ».

اگر جنایتی صورت بگیرد - ما در درس خارج فقه‌مان در باب دیات مفصل عرض کردیم - ما یک کسی را داریم که جرمی را مرتکب می‌شود و یکی هم هست که اعانه به جرم می‌کند، معین است، مشارکت در جرم دارد اما به حالت مختلف است. مثلاً

یک کسی فقط گرا می‌دهد. یک کسی طرف را تا محل جرم می‌برد. یک کسی مثلاً برای او دشنه تهیه می‌کند. یک کسی سوئیچ ماشینش را می‌دهد که او برود و می‌داند هم برای چیست. این‌ها را اعانه در جرم می‌گویند. مشارکت، عنوان صحیحی نیست، شریک نیست، گرچه بیان می‌شود اما این طور نیست، ادله و براهین آن را هم در درس خارج گفتیم و این جا که بحث علمی نداریم، می‌خواهم بگویم: اما معمولاً قاتل را قصاص می‌کنند و آن‌های دیگر قصاص نمی‌شوند. یکی وسوسه می‌کند، می‌گوید: این کار را بکن. مدام تحریکش می‌کند.

این جا هم خدای متعال می‌فرماید: «فَوَسْوَسَ إِلَيْهِ الشَّيْطَانُ». در دنیا هم همین است عزیز دلم! ما را وسوسه می‌کند. حتی انسان‌ها همدیگر را وسوسه می‌کنند اما شما فردای قیامت نمی‌توانی گناهت را تقصیر آن آقای بگذاری که این کار را کرد. من ورود به گناه کردم، مقصر خودم هستم. او وسوسه کرد.

یکی از وساوس شیطان؛ هنوز برای توبه وقت برداری

«فَوَسْوَسَ إِلَيْهِ الشَّيْطَانُ قَالَ يَا آدَمُ هَلْ أَدُلُّكَ عَلَى شَجَرَةِ الْخُلْدِ وَ مَلِكٍ لَا يَبُلَى». معلوم می‌شود که این هم باز نکته من النکات است- انسان معمولاً اگر وسوسه را هم بپذیرد، دلش این است که می‌خواهد همیشه جاودان باشد. این که می‌خواهد از لذایذ بهره ببرد.

مثلاً یکی از وسوسه‌های بعضی که جوان را فریب می‌دهند این است که حالا کی رفته، کی نرفته، اما می‌بیند که این حرف‌ها دیگر قدیمی شده و کهنه است، چون بشر می‌فهمد که مرگی هست و این انسان که پروردگار عالم به این زیبایی خلق کرده، عبث نیست که بعد از مرگ از بین برود. حتماً یک عالم دیگری هست. همان طور که در عالم رحم بودیم، در عالم ذر بودیم، عالم دیگری هم هست. این را می‌فهمد. این را دیگر یک بچه ممیز هم امروز می‌فهمد. لذا نمی‌آید این‌طور فریب بدهد. جور دیگری فریب می‌دهد. می‌گوید: حالا انجام بده، بعداً توبه می‌کنی. چون خود خدا هم فرموده که توبه را قرار دادیم و پروردگار عالم هم «إِنَّهُ هُوَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ» است، توبه پذیر است. خود حضرت آدم هم توبه کرد «فَتَلَقَى آدَمُ مِنْ رَبِّهِ كَلِمَاتٍ فَتَابَ عَلَيْهِ إِنَّهُ هُوَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ» [۱۹]. پس خدا توبه پذیر است.

پس عداوت دشمن حقیقی ما شیطان با وسوسه است. امکان دارد یکی از وساوس، جلوات دنیا باشد و یکی از وساوس این است که می‌گوید: هنوز جوانی، وقت داری، راه داری، می‌توانی، توبه کن. توبه را که خدای متعال قرار داده و بعد هم بیان فرمودند که اگر کسی گناهان همه خلق را هم انجام دهد که واقعاً درست هم هست اما کسی که واقعاً نفهمید- اگر به عدد همه ریگ‌های بیابان هم باشد، نباید مأیوس باشد. «لَا تَقْتُلُوا مِنْ رَحْمَةِ اللَّهِ» [۲۰]. این‌ها را مدام جلوه می‌دهد و وسوسه می‌کند. یعنی مؤمنین را امکان دارد از این طریق و کس دیگری را از طریق دیگر و کس دیگری را هم از این طریق که بابا این‌ها همه داستان است، زاینده فکر بشر بوده و ... مدام وسوسه می‌کند. پس این‌ها هست و دشمنی ایجاد می‌کند. حالا ان شاء الله، به فضل و کرم الهی ادامه بحث را در جلسه آینده بیان می‌کنیم.

پروردگارا! به اولیاء، انبیاء و خصیصین درگاہت، به خود قرآن و به قرآن ناطقت، ما را در دو دنیا از قرآن جدا نفرما.

یک راه هم توسل به قرآن ناطق است که یک سلام کوتاهی بدهیم.

پانوشتها

[۱]. بقره / ۳۵ الی ۳۶

[۲]. ناس / ۴

[۳]. ناس / ۵

[۴]. اسرا / ۵۳

[۵]. اسراء / ۶۱

[۶] . اعراف / ۱۲ و ص / ۷۶

[۷] . اسراء / ۶۲

[۸] . بقره / ۳۴

[۹] . حجر / ۴۰

[۱۰] . اسراء / ۶۳

[۱۱] . اسراء / ۶۴

[۱۲] . كهف / ۴۶

[۱۳] . اسراء / ۶۵

[۱۴] . غافر / ۴۴

[۱۵] . طه / ۱۱۷

[۱۶] . طه / ۱۱۸

[۱۷] . طه / ۱۱۹

[۱۸] . طه / ۱۲۰

[۱۹] . بقره / ۳۷

[۲۰] . زمر / ۵۳